

Maj 2024

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 119

35. årgang – maj 2024

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, september.

Redaktion:

Jan Koed (ans.)
jk@cadaid.dk
Rolf Gilberg
Bulgan Njama
Bettina Gram

Tryk: Green Graphic ApS**Oplag:** 200 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

(a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,

(b) at udgive skrifter om mongolerne,

(c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,

(d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og

(e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HM Kong Frederik X
Søren Haslund-Christensen †
Rolf Gilberg

Bestyrelse:

Enkhzaya Battumur
Anita Garbers
Bettina Gram (næstf., sekretær)
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama (formand)
Joshua Thomsen
Chalotte Vad
Tsendkhuu Yadamdorj
Lars Højer (sup.)
Chuka Ringgaard (sup.)

Hjemmeside:

www.danskmongolskselskab.dk

Bankkonto: 1551 0007841582**MobilePay:** 83554**Selskabets adresser:**

Sekretær: Bettina Gram
Kastrupvej 90, 1.mf.
2300 København S
tel. 2887 6887
bettinahgram@hotmail.com

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 2613 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts2019rsc@gmail.com

Medlemskab:

Kontingent:
250 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
350 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Nye medlemmer indmelder sig via hjemmesiden under menu-punktet *Bliv medlem*.

Forfatteren til dette nummers spidsartikel, Chalotte Vad, blev dybt betaget af det smukke vinterlandskab ved Khovsgolsøen, som hun besøgte i marts måned i år. Hun tilbragte hele dagen med at nyde naturen og deltage i den årlige isfestival. I -15 graders kulde er det yderst vigtigt at være klædt på i varmt vintertøj. Her tager hun et lille hvil ved en hellig kilde foran Khovsgolsøens mægtige isflade.

Indhold

En iskold vinterrejse	3
Boglancering på Nationalmuseet	10
Mongolprinsens digte er verdensarv	13
Fransk eventyrer følger i sporet efter Vilhelm af Rubruks rejse	14
Mongoliet går til valg 28. juni	22
Aktuelt	24
Museum på NG's liste	24
Mongolsk deltagelse i maratonløb	25
Ørkenens overlever	25
American Corner i Erdenet indviet	26
Statsministerbesøg hos hyrder	27
DMS nyt	28

En iskold vinterrejse

Netop hjemkommet fra en rejse til det dybfrosne Nordmongoliet holdt Chalotte Vad et medrivende rejseforedrag i Café Globens intime foredragslokale i Københavns indre by 18. april. Nu har Gers læsere muligheden for at nyde Chalottes levende beretning og nogle af hendes flotte fotos fra et gudesmukt vinterlandskab.

Mongoliet er et fuldstændigt fantastisk og magisk land at rejse i. Det er et enormt land med meget forskelligartede landskaber, men fælles for dem alle er skøn-

heden, den vældige blå himmel, de storslåede vidder og det gæstfrie folk. Omkring en tredjedel af Mongoliets befolkning på ca. 3,5 millioner lever stadigvæk på traditionel

vis som nomader i de tyndt-befolkede landdistrikter, den anden del lever for størstedelen i hovedstaden Ulaanbaatar og enkelte andre større provinsbyer.

Det er både sjovt og spændende at besøge Ulaanbaatar. Byen er vokset enormt de sidste 20-30 år, men føles stadigvæk som en lille provinsby på trods af de mange nye bygninger i stål og glas. Det er dog ude på landet de største oplevelser venter, hvis man rejser til Mongoliet.

Den korte sommer fra juni til september har fine temperaturer på mellem 15-35 grader, og det er her de fleste turister kommer for at opleve landet. Jeg kan dog klart anbefale at rejse til Mongoliet i den iskolde vinter. Det er en kæmpe oplevelse ud over det sædvanlige, og det sne- og isklædte landskab er bjergtagende smukt.

Den blå Perle

Mit navn er Chalotte Vad. Jeg er arkitekt og bestyrelsesmedlem i Dansk Mongolsk Selskab. Jeg rejste første gang til Mongoliet i 2011 for at hjælpe min mand, Steen Holck, med at afholde *Mongolia Sunrise to Sunset* (MS2S.dk). Det er et ultramaratonløb på 100 km, der afholdes ved Khovsgolsøen i det nordlige Mongoliet.

Khovsgol er den største ferskvandssø i Mongoliet, den er 136 km lang 20-40 km bred og 262 m dyb. Den kaldes også »Den blå Perle«, på grund af dens klare blå vand, eller Dalai Eej, Moder Sø. Den er om-

kranset af spektakulære bjerge, og hele området er en fredet nationalpark på mere end 1 million hektar.

Jeg forelskede mig på stedet i den smukke uspolerede vilde natur og de gæstfrie nomader. Derfor søsatte jeg et NGO-projekt i samarbejde med *Arkitekter uden Grænser* og *Mejerifolk uden Grænser* om at etablere et andelsmejeri *Khovsgol Dairy Project (KDP)* i landsbyen Khatgal, der er beliggende på den sydlige spids af Khovsgolsøen. På den måde havde jeg lejlighed til hver sommer at rejse til Mongoliet i tiden 2011-2018.

Jeg kombinerede mit arbejde med at bygge et mejeri og hjælpe nomaderne med at producere høj-kvalitetsmælkeprodukter med ekspeditioner på hesteryg i flere uger i den store nationalpark, besøg hos det shamanistiske rensdyrfolk i Darkhaddalen og afholdelse af MS2S-løbet. Alle disse rejser var altid om sommeren, hvor der er dejligt varmt, og jeg havde selvfølgelig altid drømt om at prøve at rejse til Mongoliet om vinteren og opleve landet vinterklædt. Dette fik jeg endelig lejlighed til i år.

Andelsmejeriet

Mejeriprojektet (KDP) er støttet af *Civilsamfund i Udvikling (CISU)*, som fordeler midler fra den danske stat til udviklingsprojekter rundt omkring i verden. CISU kræver, at man aflægger monitoreringsbesøg og udfærdiger en rapport, der beskriver, om man har opnået sine mål.

Vores projekt sendte derfor Isabel Sande, fra *Mejerifolk uden Grænser* og undertegnede af sted fra 26. februar til 7. marts til Khovsgol. Der skulle vi holde møder med nomaderne og andelsforeningens medlemmer, afholde evalueringsworkshops, besøge mejeriet og planlægge en strategi for vores videre arbejde med nomaderne og

projektet. Jeg vil beskrive arbejdet i en senere artikel og koncentrere mig om, at vi endelig skulle opleve Mongoliet om vinteren.

Vinterpåkledning

Mongoliet har fastlandsklima og er ekstremt koldt og tørt om vinteren. Temperaturer til under -30 grader er ikke ualmindeligt. Derfor er det vigtigt at forberede sig grundigt, når man om vinteren rejser til et af de koldeste lande i verden. Vi havde indkøbt varme, uldforede støvler i et ekstra nummer større, så der var plads til ekstra sokker og filtsåler. Vi havde masser af tyndt uldundertøj, tykke uldtrøjer, skibukser, store luffer og pelshuer med.

Jeg havde altid drømt om at købe en traditionel vinter-deel. En deel er typisk en lang klædedragt lavet af silke i smukke mønstre og farver. Vinterversjonen har fint lammeskind som foer, og de er utroligt smukke og farvestrålende. Desværre er de også meget dyre, og en ven advarede mig imod at tage den med hjem til Danmark, da hun havde oplevet, at hendes var blevet helt levende om sommeren, da det danske klima er så fugtigt og garvningen af skind ikke altid er alt for grundig i Mongoliet. I stedet investerede vi i en moderne vinterdeel som var utrolig varm og perfekt til det kolde vejr. Den havde vores mongolske partner indkøbt til os i Mongoliet.

Rejsen til Khovsgol

Rejsen til Mongoliet foregik med *Turkish Airlines* over Istanbul. En lang rejse med først 4 timer til Istan-

bul, 3 timers ventetid i lufthavnen og derefter 9 timers flyvetur til Ulaanbaatar, hvor vi landede kl. 7.30. Vi skulle direkte videre kl. 12 med indenrigsfly til Mörön, provinshovedstaden i Khovsgol, så der var ingen grund til at forlade lufthavnen. Temperaturen udenfor var -34 grader, så endnu en grund til at blive indenfor.

Normalt tager flyveturen på ca 800 km til Mörön lidt under en time. Så vi undrede os over at ankomsttiden på billetten var 4 timer senere, kl. 16. Mysteriet blev løst, da vi 2½ time senere landede i Ulaangom i det vestlige Mongoliet. Alle blev gennet ud af flyet og ind i den lille lokale lufthavn, og en halv time senere kunne vi så fortsætte turen til Mörön. En lille omvej på omkring 2.000 km og meget typisk for Mongoliet.

Vi blev hentet i Mörön lufthavn af en gammel ven, som var vores chauffør på det meste af opholdet i Khovsgol. Det kan anbefales at betale for en lokal chauffør til at køre dig rundt. De er lokalt stedkendt og kan hurtigt tilkalde hjælp, hvis uheldet er ude. Med de barske temperaturer og det vilde landskab kan

det hurtigt betyde forskellen mellem liv og død. Heldigvis er der anlagt en fin asfalteret vej fra Mörön til landsbyen Khatgal.

Over isen

Da vi ankom til Khatgal, skulle vi videre til Toilogt camp/hotel. En køretur, som normalt tager 1 times tid, hvor man kører gennem skov og høje bjergpas langs den venstre side af Khovsgolsøen.

Vejene er ekstremt dårlige. Den sydkoreanske stat har bygget en grusvej, men den er så dårlig vedligeholdt, at de lokale ofte laver alternative hjulspor langs vejen. Men om vinteren fra januar til april kører man på isen på søen, og så tager turen kun ½ time.

Før i tiden var vejen over isen en vigtig transportkorridor med varer fra Rusland. Den russiske grænse ligger nemlig lige nord for søen. Men der ligger også over 50 sunkne tanklastbiler på bunden af søen. Så jeg sad med hjertet i halsen, første gang vi begav os ud på isen på søen. Den mongolske stat har for øvrigt startet et bjergningsprogram for at få fjernet lastbilerne og flere sunkne

En meget cool mand i vinterdele med lammeskinsfødder.

Formanden for andelsforeningen og hans kone sælger aaruul i deres smukke del på isfestivalen.

Isskulptur af en drage i anledning af nytåret i Dragens tegn.

skibe. De er jo en kilde til forurening af den ellers meget rene sø.

Der dannes is på søen fra november, og selvom isen starter med at smelte i maj, så er det først omkring 1. juni søen er helt isfri igen. I februar er isen næsten en meter tyk, og det blev heldigvis hurtigt trykt og hverdagsagtigt at køre på den. Alle brugte de samme ruter, som ansås for sikre til transport. De lokale kender til forholdene og viste, hvor man kan køre.

Der var dog mange udfordringer. For nogle steder var isen brudt op og forskubbet sig i vilde isformationer, der lignede sylespidse højtænder; disse udgjorde ufremkommelige barrierer, som var umulige at forcere i bil med gummidæk, og man skulle også op på landjorden igen, og der var det også vigtigt at kende terrænet og have lokalkendskab.

Da vi endelig ankom til Toilogt var klokken 8 om aftenen, og vi havde således rejst i 36 timer i træk. Vi var temmelig udmattede.

Rensdyrfolket

Jeg har før overnattet i Toilogt. Normalt er det i en ger – det traditionel-

le filttelt – men i Toilogt har de også tipier. Rensdyrfolket bor i tipier, så det er også en traditionel mongolsk bolig. De er altid opvarmet af en lille metalovn i midten af boligen. Der fyres med brænde eller tørrede kokasser. Det gør, at der først bliver gloende varmt, og iskoldt lige så snart brændslet er brændt af.

Lige denne del havde jeg gruet noget for. For så skulle vi op mange gange hver nat for at lægge brænde på og så først have saunatilstande og derefter forfrysninger. Heldigvis blev vi indkvarteret i en bjælkehytte med indlagt varme og toilet. Normalt skal man også gå 30-50 meter for at komme hen til toilet- og badbygningen. Sikke en lettelse.

Hotellet var helt fyldt i anledning af den store isfestival 2. og 3. marts. Så vi var heldige, der var mange andre, der sov i ger og tipier.

Isfestivalen på Khovsgolsøen

Den første weekend i marts er der siden 2002 blevet afholdt en stor isfestival ude på isen på Khovsgolsøen. Festivalen er en slags kulturfestival. Der bliver vist dragter fra de 21 aimagprovinser i Mongoliet.

Der er koncerter med traditionel musik og instrumenter, dans, taler og shamanopvisninger på en stor central scene. Der bliver gjort reklame for nationalparken og Khovsgol, og festivalen tiltrækker mange besøgende hvert år. I 2024 var der omkring 30.000-40.000 deltagere.

Der bliver skåret store blokke ud af den krystalklare is, og der bliver bygget store ger og udstillingsrum af is, rutsjebaner og lavet meget smukke og imponerende isskulpturer.

Der er hundredvis af små boder og restauranter. Man bliver fuldstændig overvældet af sansende indtryk, og det er en kæmpe fornøjelse at se de mange mongoler, der spankulerer rundt og viser sig frem i deres fineste tøj. Her gælder det tydeligvis ikke om at blende ind i flokken. Man overraskes igen og igen over de klare farver og smukke og iøjefaldende mønstre i deres deele. Det virker ikke, som om der er nogle overordnede regler.

En mand kan sagtens have en pink deele på. Der er hatte og snabelstøvler i alle former og farver. Det er et sandt festfyrværkeri. Det er tydeligvis også en stor familieudflugt.

Ustandselig ser jeg hele familier eller vennegrupper, der poserer sammen, hvor de får taget billeder til lejligheden. Man kan også betale for at få taget billeder på en kamel, på ryggen af en kæmpe yaktyr, med et udstoppet rensdyr, med en kongeørn på armen eller på ryggen af en stor gruppe plettede heste.

Det er svært at tage billeder af de smukke isskulpturer, fordi der står så mange mennesker og poserer foran, mens familien tager billeder til evigt minde.

Vintermarked

I de mange boder kan man købe maskinproducerede sokker, vanter, huer, halstørklæder og andet. »Real homemade yak wool« forsikrer sælgeren mig om. Der er virkelig meget masseproduceret kinesisk bras til turisterne, men heldigvis er det også muligt at finde virkelig fine håndlavede traditionelle ting af sten, uld, læder, stof, træ og horn.

Jeg elsker den slags markeder, og jeg ender med at gå rundt i 7 timer i -15 grader uden at fryse det mindste. Heldigvis havde Isabel givet mig nogle varmesåler til støvlerne. Det er helt tynde gelesåler til forfoden, som udsender en svag varme i timevis. En genial opfindelse som varmt kan anbefales, når man står på den iskolde is. Især hvis man står stille og ser forestillinger, kan man fornemme kulden krybe op nede fra isen.

Men det hele er så utrolig magisk og eksotisk, så man fuldstændig glemmer de mange timer på ømme ben, og så er det er også helt utroligt at kigge ned, når man står tætpakket, imellem hundredvis af mennesker, og ser ned på den klare gennemsigtige is og tænker på, at man står på frossent vand, og om det mon nu også holder.

Det hele minder om et tivoli eller en forlystelsespark, og man fornemmer tydeligt, at mongolerne er et

Hele familien linet op til fotografering iklædt deres fineste deel.

Smukt seletøj på trækhesten, der holder en lille pause i kanekørslen.

Udstillingsger med smukke udskæringer i isblokken inspireret af lokale helleristninger fra bronzealderen.

folkefærd, der elsker at konkurrere og lege. Både børn og voksne står i kø til rutsjebanen af is. Der er utallige iskonkurrencer, hvor man kaster med isklumper, skyder med bue og pil, tovtrækning, brækker knogler med de bare næver eller får en halsbrækkende tur ud over isen i en hestetrukken kane.

Hestene har fået pigsko på for at stå fast på isen og er tydeligvis ikke vant til rollen som trækdyr. Kusken har ofte et stort besvær med at få de halvville heste i den rigtige ret-

ning og med ikke at løbe løbsk. De er slet ikke vant til så mange mennesker, maskiner og mylder.

Der er selvfølgelig også et kanevæddeløb, og jeg tager mig selv i at tænke, at det her ikke er det vilde vesten, men det vilde østen.

Vi skulle også deltage i isfestivalen sammen med mejeriprojektet. Vores medlemmer fra andelsforeningen havde sat en bod op, hvor de solgte aaruul. Det er et traditionelt mongolsk mejeriprodukt, en slags syrnet og tørret ostemasse, der kan

holde sig i årevis. Her om vinteren giver yakokserne ikke mælk længere, så det eneste nomaderne har til salg, er deres tørrede produkter. Vi deler foldere ud og fortæller om mejeriprojektet.

Hjem til lejren

Da vi endelig skal køre hjem igen, får jeg igen lidt isskræk. Nu er der hundredvis af biler ude på isen. Fra at se en enkel bil på isen i ny og næ, er her nu så mange biler, at det næsten føles, som om man kører i en motorvejskø. Man kan jo ikke undgå at tænke, om isen nu kan bære de mange biler, der kører så tæt.

Der er også mange, der har drukket og bilerne kører hasarderet imellem hinanden. Vi ser flere biler, der drejer ukontrolleret rundt, mens ejeren prøver at få bilen under kontrol igen. Samtidig kører familier med deres børn i en slæde i et reb efter bilen, og det løber mig koldt ned ad ryggen. Næste dag får vi at vide, at der er sket fem alvorlige ulykker på isen, og det undrer mig ikke.

På farten

De næste mange dage er vi konstant på farten. Vi kører over isen mange gange og nyder synet af de sneklædte bjerge, der omkranser søen. Vejret er smukt med sol og høj blå himmel. Da vi ankom, var der -34 grader. Som dagene går, kryber temperaturen langsomt op. Det er altid koldest tidligt om morgenen ved 7-8-tiden. Når temperaturen er under -20, så føles det ikke rart at trække vejret gennem munden. Luften kommer for kold ned i lungerne. Man må trække vejret gennem næsen, så den varmes op på vejen ned til lungerne. Udover det føles kulden ikke generende. Det er et meget tørt klima, og det blæser ikke som i Danmark. Når solen så ovenikøbet skinner, så føles -12 grader næsten som varmt.

Koncert med traditionelle mongolske musikinstrumenter.

Jeg tager mig selv i at gå udenfor uden den store vinterdeel. Men det går kun i kortere tid, og når solen skinner. Mongolerne er tydeligvis gjort af et helt andet stof end os nordboere. De har halvt så meget tøj på som os og ser ud, som om de aldrig fryser.1

Vi besøger en nomadefamilie i deres vinterlejr. Det er ca. 30 km fra Khatgal, og turen tager 1 time i bil. Nomaderne bor i skovklædte dale i bjergene omkring søen. Der er samlet hø til deres yakokser og brænde til at holde varmen i den bjælkehytte, der er deres hjem om vinteren. Tæt på er der en naturlig kilde, som ikke fryser til. Det er vigtigt at have de livsvigtige råstoffer for overlevelse til rådighed tæt på, både til dem selv og deres dyr.

Turen igennem skoven til deres hjem er utrolig smuk. Sneen ligger helt hvid og glimter med krystaller. Vi kører ad et enkelt hjulspor i en helt almindelig bil op og ned ad bjerget, og jeg undres over, om deres biler også er gjort af et andet stof, eller om de bare er meget bedre chauffører end mig, for jeg ville have siddet uhjælpelig fast i den høje sne med det samme.

Vi kommer forbi et sted, hvor gribbene kredser, og vores vært stiger ud og finder et halvspist får. Det er ulvene, der har taget et af naboernes får. Han fortæller, at de også har taget otte af deres yakkalve denne vinter. Det er en barsk verden med en hårfin grænse mellem liv og død. Jeg ville aldrig vove mig ud i Mongoliets vilde natur om vinteren uden

at have en dygtig lokal mongol ved min side.

Der er ingen tvivl om, at det at rejse i Mongoliet om vinteren er en helt særlig oplevelse. Det storslåede landskab er næsten endnu smukkere iklædt sne og is. Aldrig har jeg set så smuk og blå is, som den der dannes af Khovsgolsøens krystallklare vand. Det er meget få steder i verden, der kan måle sig med Mongoliets skønhed, og det er, som om det hele står endnu skarpere i den iskolde kulde. ■

Tekst og foto:
Chalotte Vad

Bogens forfatter Rolf Gilberg flankeret på venstre side af bogens redaktør Christel Braae, til højre forh. museumsinspektør Inge Damm og forskningsprofessor Bjarne Grønnow. Foto: Jan Koed

Boglancering på Nationalmuseet

Mandag eftermiddag den 6. maj 2024 var Nationalmuseets smukke festsal gjort klar til at modtage en flok indbudte gæster til at overvære lanceringen af Rolf Gilberts nye bogværk om mongolske og sibiriske shamaner. Efter 36 år og en stor buket udfordringer undervejs kunne vort æresmedlem nr. 3 omsider lægge sidste hånd på værket. Det blev et par hyggelige timer i selskab med blandt andre medarbejdere ved museet, familien Haslund og medlemmer af Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse.

Der er tale om et monumentalt bogværk på 314 sider i stort format 22 × 28,4 cm. Bogen er en komplet beskrivelse af de shamanistiske genstande, som Henning Haslund-Christensen indsamlede i Mongoli-

et og Knud Rasmussen i Sibirien i 1930'erne og som nu befinder sig i Nationalmuseets samlinger. Bogen er særdeles rigt illustreret med såvel ældre fotografier og tegninger af Inger Achton som nye fotografier optaget specielt til bogen. Læseren hæfter sig også ved den smukke tilrettelæggelse af det righoldige materiale på bogens mange opslag.

Bogen udkommer i et samarbejde mellem Nationalmuseet, Aarhus Universitetsforlag og Yale University Press, hvilket bør sikre værket en bred udbredelse blandt alverdens shamanister, åndeligt søgende og videnskabelige institutioner.

Nationalmuseets direktør Rane Willerslev skriver i bogens *Preface*: »Rolf Gilberts bog er et uvurderligt bidrag til vores forståelse af shama-

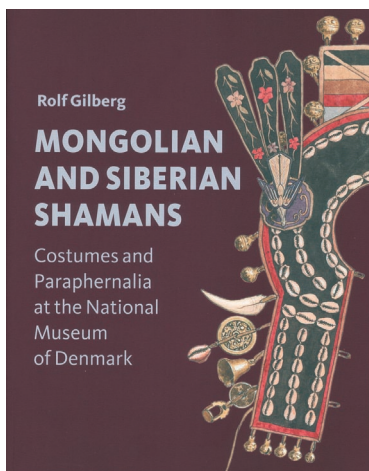
nismen. Den præsenterer os for den komplette samling af shamanistiske genstande i Nationalmuseet. Mange af de genstande, der pryder disse sider, er ikke blot pragtfulde – de er enestående. Få museer i verden er i besiddelse af en tilsvarende righoldig samling af shamanistisk materiale fra hele det shamanistiske verdensbillede. Gilberts arbejde præsenterer materiale fra Mongoliet og Sibirien som aldrig før set: samlet i et enkelt, enestående bind.

Jeg er ikke i tvivl om, at dette værk vil blive af umådelig værdi for enhver akademiker, der studerer et hvilket som helst emne med relation til shamanisme.«

Jan Koed

Forskningschef Christian Sune Pedersen fra Nationalmuseet byder velkommen til dagens arrangement og præsenterer forfatteren og hans værk. Rolf Gilberg og Ann Benwell er de nærmeste tilhørere. Næste i talerrækken bliver bogens redaktør Christel Braae.

Som tredje og sidste taler fortæller bogens forfatter om bogens lange tilblivelse og lidt om indholdet, mens Christel Braae og Christian Sune Pedersen lytter opmærksomt til. Talen bringes i sin helhed på næste side.

Indbudte gæster fra bl.a. Dansk Mongolsk Selskab og familien Haslund-Christensen lytter til talerne.

Forfatterens tale

Mine Damer og Herrer

– og hvem der ellers måtte være til stede i dag

Gennem nogle år har jeg interesseret mig for dagens tema. På den baggrund mener jeg at have kundskab nok til at kunne fremkomme med et par relevante bemærkninger.

Nationalmuseet

Først og fremmest et kæmpestort tillykke til Nationalmuseet for nu endelig at have fået udgivet en bog om museets enestående samling af shamandragter fra Mongoliet og Sibirien. Mange lægfolk, forskere og shamaner i ind- og især udland har længe ønsket sig mere detaljeret viden om museets fantastiske shamandragtsamling. Så nu er den der. Det er der mange, der er glade for.

Nationalmuseet har på flere måder taget ejerskab i denne bog. Ikke kun handler bogen om Nationalmuseets egen shamansamling, men Nationalmuseet har også valgt at udgive bogen i en af sine egne forskerserier, nemlig Etnografisk Række (den blev grundlagt for 83 år siden). I samme serie har også andre af Etnografisk Samlings tidligere medarbejdere fået udgivet værker om dele af Nationalmuseets mongolsamling. Så dagens bog kan ikke være i et bedre selskab.

Og som kronen på værket, har Nationalmuseets direktør skrevet forord til dagens bidrag om Nationalmuseets mongolsamling. Det viser både indsigt og forståelse for Nationalmuseets skatte.

Redaktionen

Med redaktionen tænkes på alle, som har været involveret, og det er en del, dog tænkes især på Bjarne Grønnow og Christel Braae.

Redaktionen har gennem de sidste 5 år brugt megen tid og energi på at få et godt resultat ud af det foreliggende materiale. En stor tak og meget ros til redaktionen, som ihærdigt har forsøgt at begrænse forfatterens barnlige og excentriske påhit, så bogen i dag fremstår som et normalt og hæderligt forskningsværk, som Nationalmuseet kan være stolt af.

Forfatteren

Man har oplyst mig om, at forfatteren for kort tid siden blev 82 år. Jeg må sige, at det er vildt genialt, at udgiverne har trukket udgivelsen bort fra noget med 81.

Tallet 81 – som jo er 9×9 , eller 3 gange med sig selv 4 gange – 81 er et meget stærkt shamantal. Hvis man havde valgt at udkomme med en forfatter på 81, der ikke selv har shamanevner, ville Nationalmuseet ruske voldsomt op i den forbandelse, der

knytter sig til shamansamlingen. Der ville kunne have sket grusomme hændelser. Så – jeg må sige det igen: Det er genialt at styre processen uden om de 81 og på den måde afskære forbandelsen fra at gøre sig helt så meget gældende.

Forbandelsen

Hvad er det så med den forbandelse? Mange af Nationalmuseets mongolske shamanting var i brug hos en shaman, der døde i 1908. Jordabens år.

Ser man et øjeblik på 1908, så er $1 + 8 = 9$ og $0 + 9 = 9$, altså 99, eller 3×11 , altså et tal der kan deles med 3.

Abe-personer er snu. Shamanen havde ingen aftager, som kunne overtage kontrollen med ånderne, der levede i udstyret; derfor blev det hele, for at beskytte det, pakket ind i en forbandelse, som den shaman, der skulle overtage det hele, kunne fjerne. En sådan shaman kom aldrig. Ingen har ophævet forbandelsen. Det har tydeligt kunne mærkes, især efter at Haslund-Christensen indsamlede shamantingene.

Forbandelsen er stadig aktiv. For et par dage siden spurgte forfatteren forlaget, hvor bogen befandt sig, for den var jo færre 2 uger tidligere. Svaret var: »Der er opstået en fejl.« Fuldstændig samme beskedens computer kan finde på at svare, når den ikke gider det, den bliver bedt om.

Og svaret fortsatte: »Bøgerne kommer nok i løbet af en uges tid.«

Forbandelsen forsøgte at forhindre forfatteren i at holde resultatet af sin indsats i hånden for en reception, der skal offentliggøre, at nu er bogen der – til alle. Man skal ikke lade sig tyrannisere af de mørke kræfter. Det værste for dem er, når deres tiltag ikke får lov at virke.

Bogen

Kan man så lære noget af denne publikation? Jeg har haft mulighed for for en time siden at kunne bladrede lidt i bogen.

En bog af dette format – den henvender sig jo tydeligt til nørder – er der meget, som vil kunne nævnes, men jeg vil holde mig til én ting: *Trommen*. Alle ved jo, at en shaman bruger en tromme. Men ved alle hvorfor?

En shamanceremoni begynder med, at shamanen trommer på sin tromme. Det gør shamanen for at overdøve den baggrundsstøj, som vil være til stede, hvor begivenheden foregår. Shamanen trommer meget monotont uden melodi. Det er jo ikke en koncert, man er til. Det bevirker, at shamanen efterhånden ikke længere lytter til trommellyden. Derved opstår der stilhed i shamans hoved. Shamanen kan så koncentrere sig om det egentlige og kontakte sine åndelige medarbejdere.

Trommen bruges således til at skabe *stilhed* med. En interessant observation. Det er vel også derfor, der er musik i store

butikker, så den handlende ikke bliver forstyrret af larm fra de øvrige kunder i butikken.

Denne bogs tiltrækkende udseende, som let fanger læserens nysgerrighed, skyldes især 4 kunstnere, nemlig tegneren *Inger Achton*, som desværre døde i 2016, 106 år gammel, fotograf *Reberto Fortuna*, som heldigvis stadig er hos os, *Carl-H. K. Zakrisson* og *Tod Alan Spoerl*, som har bragt billeder og tekst på en meget elegant måde, der straks fanger læserens blik.

En stor ros og tak til disse.

Fonde

Det startede med, fortæller man mig, at Carlsbergfonden gav en årsløn fordelt på to halve år til at frikøbe forfatteren, som ved siden af sit normale museumsarbejde kunne gå i gang med forskningen bag bogen. Det skete allerede i forrige årtusinde – for 36 år siden.

En bog som denne med en smal vinkel (nørderne!) er vanskelig økonomisk at producere, så derfor har 4 fonde været venlige at yde støtte til udgivelsen, *Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond*, *Arne V. Schleschs Fond*, *Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond* og *Augustinus Fonden*.

En stor tak til disse fonde. En særlig tak til Hendes Majestæt Dronningen Margrethe for støtte. Majestæten har jo også en søn, der er meget interesseret i Mongoliet.

Med støtten fra fondene er udgifterne til produktionen dækket. Skulle det så gå hen og vise sig, at der ikke – på verdensplan – er nørder nok, så vil ingen af udgiverne lide store tab.

Forlaget

Dagens bog udgives i et samarbejde mellem *Nationalmuseet i København*, *Aarhus Universitetsforlag* i Jylland og *Yale University Press* i USA.

Alene den spredning burde give mulighed for at få en større interessekreds.

Jo flere, der er involveret, jo mere tid skal der bruges på at blive enige. Forbandelsen har selvfølgelig også lagt mærke til det og spændt ben undervejs, hvor den kunne.

Men takket være en stor indsats fra alle, der har haft hænderne nede i gråden, så er det lykkedes at overvinde de mørke kræfter. En stor tak og ros til alle medarbejderne bag værket.

Til slut vil jeg gerne – igen – ønske Nationalmuseet tillykke med et forskningsværk, som vil give Nationalmuseet endnu mere prestige ude i den store verden.

Tak for at I lyttede!

Og må jeres hjælpeånd beskytte jer.

Rolf Gilberg
6. maj 2024

Mongolprinsens digte er verdensarv

Prinsen af Khalkha, Tsogtu Khun-Taijis stenindskrifter er nu officielt optaget på UNESCO's internationale liste over verdens skriftlige kulturarv.

På mødet i komiteen for *Memory of the World Programme* i Paris i maj 2023 blev de forskellige nominerede landes dokumentationsmateriale grundigt studeret og evalueret. I alt blev der udvalgt 64 fremtrædende monumenter, som blev optaget på den anerkendte liste over UNESCO's skriftlige kulturarv, blandt dem Khalkhaprins Tsogtu Khun-Taijis inskriptioner.

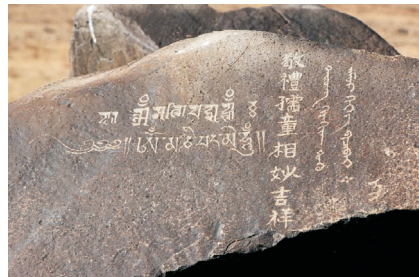
Tsogtu Khun-Taijis stenindskrifter regnes for at være nogle af de mest ikoniske og vigtigste eksempler på mongolsk skrift og litteratur. Monumentet består af tre inskrip-

tioner udhugget af de samme mennesker i det samme år. De er enestående ikke kun på grund af deres tydelighed og bogstavernes rene linjer, men også fordi de er så velbevarede helt op til vores tid.

Hovedindskriften, dateret 1624, er et digt skåret ind i den glatte, lodretstående klippe af Tsogtu Khun-Taiji. Digtet bliver ofte vurderet af eksperter til at være det fineste eksempel på før-Qing-mongolsk digtekunst formet efter reglerne for buddhistisk digtning.

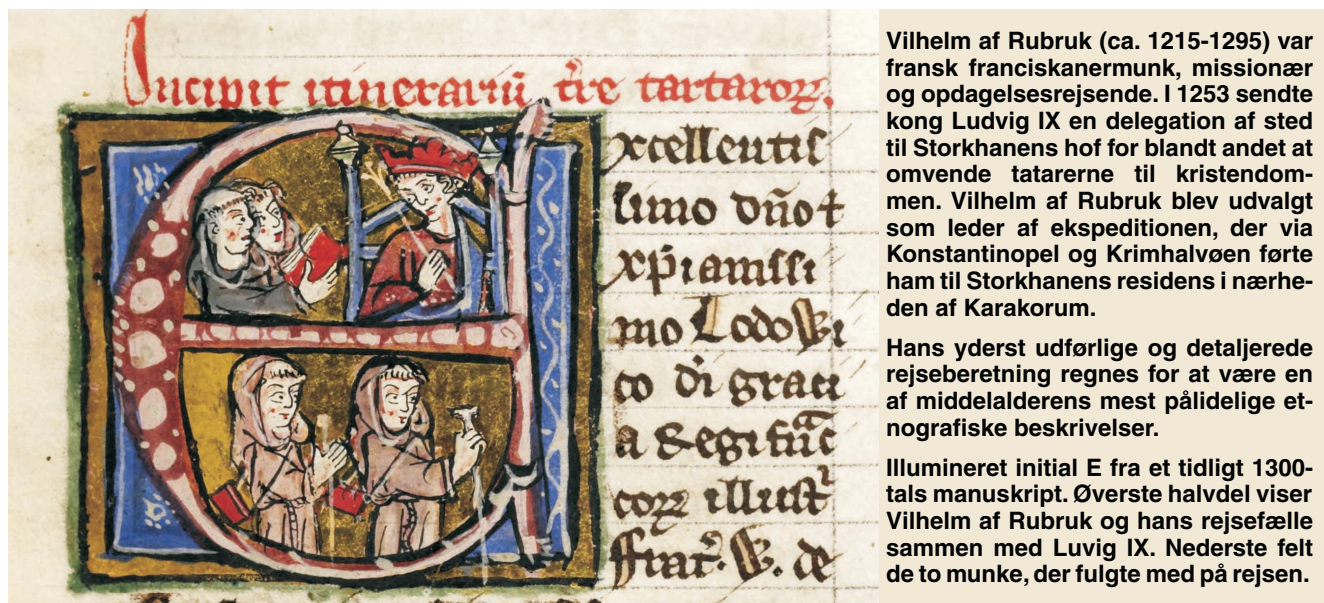
Monumentets store betydning skyldes, at det står som et bevis på en turbulent og dramatisk periode i 1600-tallets mongolske historie, da Ligdan Khan, den sidste store mongolske khan, desperat kæmpede for at opretholde mongolernes enhed over for manchuernes voksende magt. ■

UNESCO

رستم رستم

Vilhelm af Rubruk (ca. 1215-1295) var fransk franciskanermunk, missionær og opdagelsesrejsende. I 1253 sendte kong Ludvig IX en delegation af sted til Storkhanens hof for blandt andet at omvende tatarerne til kristendommen. Vilhelm af Rubruk blev udvalgt som leder af ekspeditionen, der via Konstantinopel og Krimhalvøen førte ham til Storkhanens residens i nærheden af Karakorum.

Hans yderst udførlige og detaljerede rejseberetning regnes for at være en af middelalderens mest pålidelige etnografiske beskrivelser.

Illumineret initial E fra et tidligt 1300-tals manuskript. Øverste halvdel viser Vilhelm af Rubruk og hans rejsefælle sammen med Ludvig IX. Nederste felt de to munke, der fulgte med på rejsen.

Fransk eventyrer følger i sporet efter Vilhelm af Rubruks rejse til mongolernes Storkhan i 1253

I slutningen af 1253, for 770 år siden, ankom den franske kong Ludvig IX's udsendinge, anført af missionæren Vilhelm af Rubruk, til Det Stormongolske Imperium i hårdt vintervejr. Formålet med rejsen var at undersøge og indsamle informationer om imperiet, hvis magt ikke blot var under udvikling i Asien, men også kunne mærkes i det daværende Europa. Et andet formål var at overbringe en hilsen fra den franske konge til mongolernes Storkhan og bidrage til spredningen af kristendommen i Mongoliet.

Den flamske missionær og opdagelsesrejsende, Vilhelm af Rubruk, blev modtaget af det mongolske imperiums Möngke Khan i begyndelsen af 1254. Vilhelm blev inkvarteret i Storkhanens hof i omkring 8 måneder i Karakorum, som blev regnet for verdens hovedstad på den

tid. Efter sin hjemkomst i 1255 skrev han en udførlig rejseberetning, som han afleverede til kong Ludvig IX. Senere blev beretningen udgivet i bogform, »Vilhelm af Rubruks rejse til de østlige dele af verden«, hvori han i detaljer beskriver mongolernes næringsliv, sædvaner og traditioner i det 13. århundrede. Det blev senere til en betydningsfuld kilde til Østens historie, og bogens betydning vurderes på lige fod med Marco Polos rejseberetning årtier senere.

Det var Vilhelm af Rubruk, der var den første til i detaljer at skrive om det mongolske imperiums hovedstad Karakorum. Det var taktet være hans beretning, at verden fik viden om, at Karakorum ikke alene var et økonomisk og politisk omdrejningspunkt mellem Vest og Øst – et brændpunkt for internatio-

nale diplomatiske relationer – men også en strategisk vigtig transitroute.

Ved indgangen til Storkhanens residens i Karakorum, hvor mange af verdens nationer og religioner eksisterede i fredelig sameksistens, stod der et kæmpestort sølvtræ med en trompetblæsende engel i toppen, mens gæret hoppemælk (airag), vin, øl og honning strømmede ud fra fire sider. Vilhelm af Rubruk skrev, at det fantastiske sølvtræ var skabt af en berømt kunsthåndværker fra Paris ved navn Wilhelm Buchier. I dag er arkæologer stadig på jagt efter rester af sølvtræet.

Nutidens Vilhelm af Rubruk

Vilhelm af Rubruk, den franske kong Ludvig IX's apostolske præst, var barnefødt i landsbyen Rubrouck

**7th Crusade
(1248-1250):**

- - - - - way of the Louis IX's army (1248-1250)
- X defeat of Crusaders by Mamluks
- - - - - retirement of Louis IX to Acre (1250)

Rubruk's itinerary:

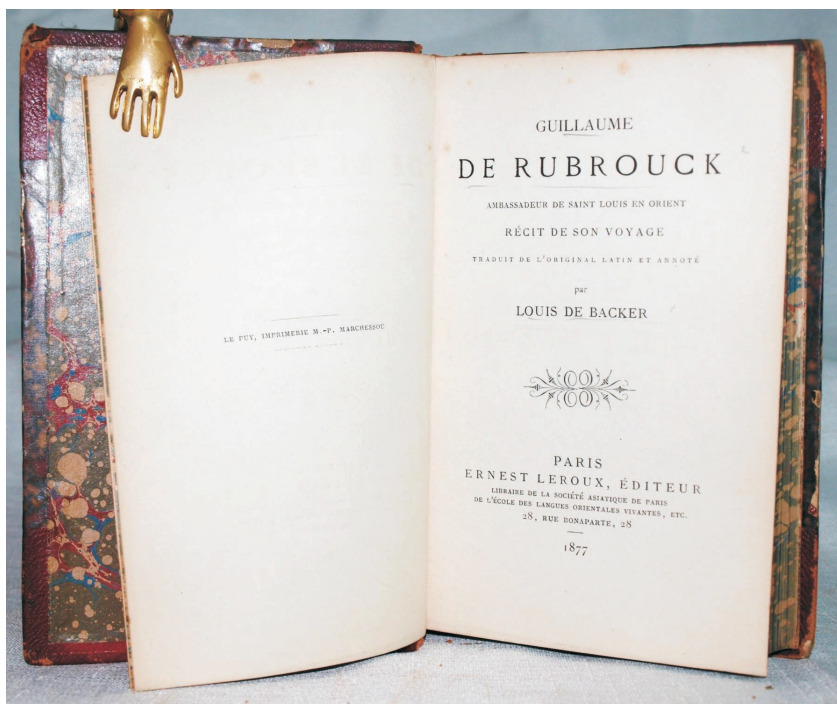
- from Palestine to Mongolia (1253-1254)
- ← from Mongolia to Palestine (1254-1255)

Mongol Empire

- Not localized towns
- △ Headquarter (camps) of mongolian sovereigns

Geographical names not mentioned by Rubruk are parenthesized

0 1000 km

i den nordlige franske provins Flandern. Fordi han var født og opvokset i Rubrouck, blev han kaldt Guillaume de Rubrouck.

I Rubrouck er der en levende tradition for at skabe 3 meter høje giganter til ære for berømte bysbørn. Da Vilhelm af Rubruk er landsbyens stolthed, er det ikke så mærkeligt, at indbyggerne har skabt en kæmpestor figur til hans ære.

Det var takket være Vilhelm af Rubruks popularitet i byen, at en af byens mænd fik lyst til at læse præstens rejseberetning. Det førte til en dristig beslutning om at følge Vilhelm af Rubruks rejserute efter 770 år. Manden var Christophe Everaer, en moderne Vilhelm af – eller borger – i landsbyen Rubrouck.

Vilhelm af Rubruk rejste til Mongoliet til fods og på hesteryg, mens Christophe Everaer tog af sted på sin cykel. Han cyklede over 5.000 km gennem Centralasien via Kasakhstan, Usbekistan, Tadsjikistan, Kirgisistan og Rusland. Han ankom til Mongoliet i juli 2023.

Vi mødte ham i Ulaanbaatar, lige inden han skulle videre til Australien efter at have fuldført sin rejse i

Vilhelm af Rubruks fodspor. Interviewet blev oversat af T. Altantsetseg, sekretær i Den mongolsk-franske Venskabsforening, medlem af bestyrelsen for L'Association Guillaume de Rubrouck og rektor for udenrigsafdelingen i Citi University, Ulaanbaatar.

»Vilhelm af Rubruk og jeg selv er fra den samme landsby, han er vores forfader. På den tid var mongolerne verdenserobrere. Derfor rejste Rubruk sandsynligvis hertil Mongoliet for at tage bestik af mongolerne, deres samfund og deres levesteder. Han var manden, der i sin rejseberetning detaljeret nedskrev alt om Det Stormongolske Imperium, Chinggis Khans efterfølgere og mongolernes levevilkår. Jeg er stolt af hans indsats.

Det var helt min egen idé at rejse til Mongoliet, men jeg fik stor støtte fra bystyret og Guillaume de Rubrouck-selskabet. Jeg ville meget gerne yde mit bidrag til det broderlige venskab og samarbejde mellem vores to nationer.

Den oprindelige idé til rejsen udsprang af min læsning af Vilhelms

rejsebeskrivelse. Desuden arrangerer lokale mongoler festivaler og kulturelle begivenheder i Rubrouck hvert år, hvilket trækker mange mongoler til for at deltage i festlighederne. Så var det jeg tænkte: »Hvorfor kan franskmænd ikke tage til Mongoliet, når der er så mange, der kommer hertil?« Det fik mig til at tage af sted og heldigt gennemføre rejsen til min destination, Mongoliet.

Min rejse kan anskues på tre måder: Det var en europæer fra Frankrig, der kom til Mongoliet i Asien. For det andet rejste jeg ad Vilhelm af Rubruks rejserute. For det tredje tror jeg, at jeg har ydet et vist bidrag til venskabet mellem de to lande.

Nu vil jeg tage af sted herfra til Australien (Christophe Everaer fløj til Australien den 2. august 2023). Når jeg når frem, vil jeg cykle 4.000 km fra Perth til Sydney. Det er på cykel, jeg ønsker at rejse verden rundt.«

Christophe Everaers første rejse

Christophe fulgte Vilhelm af Rubruks rejserute i to etaper. Han startede for 2 år siden i 2021. Dengang var verden mærket af Covid-19-pandemien, og de fleste lande lukkede deres grænser. Ikke desto mindre sadlede Christophe sin cykel og tog af sted fra fødebyen Rubrouck. Han kom til Tyrkiet fra Frankrig gennem Tyskland, Østrig, Slovenien, Kroatien, Serbien og Bulgarien. Desværre måtte han efter ankomsten til Tyrkiet afbryde rejsen.

Han ville krydse den georgiske grænse til Tyrkiet, men grænsevagterne standsede ham og sagde: »Du er i færd med illegalt at krydse grænsen til Georgien. Lad være med det. Du har nu valget mellem to alternativer. Du tager turen tilbage, eller du ryger i fængsel her.« Han valgte at tage hjem fra grænsen til Georgien.

Christophe gjorde præcis det samme som sin berømte rejsende forfader af Rubruk: skrev en rejseberetning. Mens han ventede på et gunstigt tidspunkt til at tage af sted på sin anden rejse, udgav han bogen »På cykel fra Flandern til Kaukasus«, der var baseret på dagbogen fra den første rejse.

Christophe Everaers anden rejse i 2023

Han tog af sted på anden etape af rejsen den 23. april 2023. Nu da han allerede havde cyklet gennem landene i Europa, satte han sin cykel på et fly fra Frankrig og landede i Aktau i Kasakhstan. Derved landede han denne gang præcis dér, hvorfra han skulle foretage den videre rejse.

Han steg op på cyklen og tog af sted. Efter at have kørt 5.000 km gennem Kasakhstan, Usbekistan, Tadjikistan, Kirgisistan og igen Kasakhstan og Rusland ankom Christophe til Mongoliet den 10. juli 2023 over grænseovergangen Tashanta-Tsagaannuur.

»Min cykel vejede med oppakning ca. 60 kg. Den var pakket med et lille telt og forsyninger i form af drikkevand, mad og tøj. Når jeg passerede en bosættelse langs vejen, overvejede jeg at tilbringe natten på et hotel eller en café. Det meste af tiden tilbragte jeg dog natten på steppen i mit minitelt.

Jeg blev udsat for en hel del strabadser undervejs: uudholdelig hede, bitterkold regn, frostdage, frostnætter, mudderhuller. Min cykel gik i stykker mange gange. Nogen gange kunne jeg selv reparere den, andre gange fik jeg hjælp af andre, indtil jeg til sidst nåede til Mongoliet.

Jeg fotograferede alle de fremmedartede steder på rejsen med min mobiltelefon og tog notater. Min telefon er linket til min tablet, så alle mine fotos og videoer er gemt

på tabletten. Når jeg skal udgive en bog om Mongoliet, har jeg et udvalg af fotos at vælge imellem.«

Samlet set rejste han i alt 10.000 km på 6 måneder i 2 etaper, inden han nåede sit bestemmelsessted i Mongoliet.

»Jeg var meget begejstret over at have nået mit mål efter at have krydset grænsen til Mongoliet. Fra Tsagaannuur kom jeg til byen Ölgii og derfra til byen Khovd. Så tog jeg videre til Bulgan Sum i Khovd Aimag, som ligger ved den mongolsk-kinesiske grænse, med et bestemt formål for øje.

Rubrout knyttede venskabsbånd med Bulgan Sum for mange år siden. Derfor ville jeg besøge stedet på vegne af borgerne i Rubrouck og overbringe dem et egefrø, jeg havde medbragt fra min egen landsby til bystyret i Bulgan Sum. Mit egefrø, som lige havde slået rod, da vi forlod Frankrig, spirede under de 3 måneders rejse, men det trivedes ikke så godt. Derfor blev frøet først sat i en urtepotte og efter nogen tids vækst plantet ud i haven.

Det vil blive til et smukt træ i fremtiden. Jeg er lykkelig for at være udsendt som formidler af min landsbys venskab, udføre min opgave og medbringe et lille træ som et symbol på vores samarbejde.

Jeg blev 4 dage i Bulgan Sum. Foruden at lære området at kende besøgte jeg det lokale museum og var især glad for et se et særligt fint udsmykket hjørne i museet med dokumenter og genstande med relation til vores franske landsby Rubrouck.«

Christophe Everaer ankom til Bulgan Sum i Khovd Aimag den 14. juli 2023 på den franske nationaldag og blev der i 4 dage. Han tog derefter videre til Ulaanbaatar. Han sagde, at det tog ham eventyrlige 30 timer at nå til Ulaanbaatar fra Bulgan Sum.

Fra Karakorums sølvtræ til egetræet i Bulgan Sum

Vilhelm af Rubruk fortalte i sin rejseberetning om et sølvtræ, da han ankom til Karakorum. 'Christophe af Rubruk', som fulgte Vilhelm af

Rubruks rejserute til Mongoliet, medbragte et egefrø fra sin hjemby, da han tog af sted. Der synes at være en subtil sammenhæng. Sølvtræet prydede Karakorum. Sølvsmeden var en fransk kunsthåndværker. Næsten 800 år senere vil en frøplante fra et egetræ transporteret fra det nordlige Frankrig vokse sig stort i Bulgan Sum i Khovd Aimag.

Vi spurgte ham, om han havde valgt egefrøet i tilknytning til sølvtræet i et slags historisk syn.

»Jeg havde faktisk ikke tænkt så langt, da jeg tog af sted hjemmefra med egefrøet. Jeg tænkte blot, det ville være passende at plante et træ som et symbol på venskabet mellem vores to landsbyer. Nu når jeg tænker efter, ligner det et mærkeligt tilfælde, og jeg vil ikke udelukke, at der kan være tale om en skjult sammenhæng. Et træ er ikke kun et træ. Det er et symbol på vækst og blomstring. Egefrøet vokser nu i en urtepotte, men snart vil det vokse op som et venskabstræ i haven.«

Under alle omstændigheder er Vilhelm af Rubruks landsmand, Christophe Everaer, medvirkende til at skabe fortællingen om Karakorum sølvtræ og egetræet i Bulgan Sum.

Findes der spor efter Vilhelms besøg i Mongoliet?

Christophe Everaer ankom fra Bulgan Sum i Khovd Aimag og blev 4 dage i Ulaanbaatar. Derefter tog han til Karakorum Sum i Övörkhangai Aimag, hvor han tilbragte yderligere 4 dage. Formålet var at se, hvad der var tilbage af byen Karakorum, som Vilhelm af Rubruk beskrev i sin rejseberetning.

»Jeg var virkelig imponeret over Erdene Zuu Klosteret opført på ruinerne af Karakorum og dets 108 stupaer. Jeg besøgte Kharakhorum Mu-

seum to gange. Teksterne i museet, som både er skrevet på mongolsk og engelsk, gav mig en masse informationer. Jeg fik meget at vide om Möngke Khan, som regerede mens Vilhelm af Rubruk var i Mongoliet, og jeg fik en fornemmelse af datiden, som bibragte mig en særlig forståelse.

Der arbejder et internationalt hold af arkæologer fra Japan, Kina, Kasakhstan og Frankrig med udgravninger på stedet, og de finder stadig interessante genstande fra byens ruiner. Desværre fandt jeg ikke nogen håndgribelige beviser på, at Vilhelm af Rubruk kom til Karakorum. Han var jo bogstavelig talt den første, der skrev om byen.«

Vilhelm af Rubruk var virkelig den første, der skrev om byen Karakorum, og det endda meget udførligt. Hans bog »Vilhelm af Rubruks rejse til de østlige områder af verden« blev først udgivet på mongolsk i 1988. Senere genoversatte den kendte oversætter T. Tumurkhuleg bogen fra fransk, som udkom i to udgaver.

»Bøgerne er ikke udstillet på museet. Guillaume de Rubrouck-selskabet tog for nyligt initiativet til at donere Guillumes bøger til Kharakhorum Museum. Senere opdagede jeg, at da Mongoliets præsident P. Ochirbat besøgte Frankrig i 1996 deltog han i åbningen af Rubrouck-museet. Ved den lejlighed overrakte indbyggerne P. Ochirbat Vilhelm af Rubruks portræt.

I 2020 blev den originale kopi af dette portræt skænket til Kharakhorum Museum. Men da museets udstillinger ændrer sig hele tiden, ser det ud til, at jeg var der på et tidspunkt, hvor portrættet ikke var udstillet.«

Fra det øjeblik Christophe Everaer krydsede grænsen til Mongoliet, var han på udkik efter vidnesbyrd og

Musée Guillaume de Rubrouck

Vilhelm af Rubrouck-museet i landsbyen Rubrouck i den franske region Flandern blev åbnet i 1996. Under den mongolske præsident P. Ochirbats besøg i Frankrig besøgte han også Rubrouck og deltog i indvielsen af museet. Ved samme lejlighed skænkede han museet en mongolsk sadel.

På gavlmuren af den toetages bygning ses et indmuret relief af Vilhelm af Rubruk ridende på et æsel. Det er Frankrigs eneste mongolske museum. I museet er udstillet genstande med relation til historien om Vilhelm af Rubruks rejse til Mongoliet og til mongolsk kultur.

Museet har åbent fra april til september, lørdag og søndag kl. 14.30-17.30

spor, der kunne bevise, at »Vilhelm af Rubruk var her«. Dertil kunne T. Altantsetseg fortælle, at Association Guillaume de Rubrouck igennem 10 år har arbejdet for at opføre et monument til ære for Vilhelm af Rubruk.

Man besluttede at bygge et trekantformet monument som symbol for byen Rubrouck – Khovd-Bulgan – Kharakhorum Museum. Opgaven blev i samarbejde med Den mongolske Arkitektsammenslutning sendt i udbud, og der blev kåret et vinderprojekt, som præsenteredes for såvel den franske ledelse, Khovd-Bulgan som Kharakhorum Museum. Indbyggerne i Khovd-Bulgan bidrog også finansielt til projektet.

Arbejdet med monumentet er i gang og forventes afsluttet i 2024 i forbindelse med 30 års jubilæet for samarbejdet mellem Bulgan Sum, Khovd Aimag og byen Rubrouck i

Association Guillaume de Rubrouck

Guillaume de Rubrouck-selskabet er stiftet af en kreds af mongolske og franske borgere med det formål at fremme de venskabelige forbindelser mellem de to lande.

Foruden af drive Rubrouck-museet organiserer selskabet kulturelle aktiviteter i to mongolske ger ved siden af museet. Desuden arrangeres der mongolske festivaler og kulturdage i Rubrouck.

Siden 2005 har selskabet igangsat projekter i Bulgan Sum i Khovd Aimag i samarbejde med landsbyen Rubrouck. Således har man renoveret børnehavens legeplads, og et klasseværelse i hver af kommunens to folkeskoler har fået nyt inventar til ære for Vilhelm af Rubruk. Man har også boret to nye brønde og installeret et økologisk toilet.

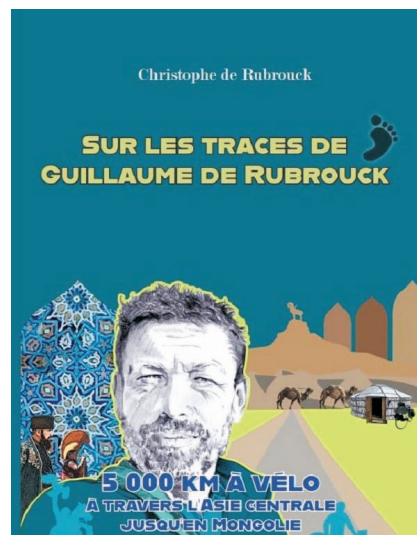
Frankrig. På den måde vil vi i fremtiden kunne bekræfte, at Vilhelm af Rubruk rent faktisk ankom til Mongoliet og Karakorum. Måske vil Christophe Everaer engang vende

tilbage til Mongoliet for i al respekt at hilse på statuen af Vilhelm af Rubruk.

Bogen

Mongoliets regering har udnævnt årene 2023-25 til »Besøg Mongoliet År«, og man har tillige vedtaget en midlertidig fritagelse for mange landes borgere til at søge visum. Christophe kom til Mongoliet uden visum. EU-borgere behøver ikke visum til Mongoliet. Christophe lagde vægt på betydningen af stabile mellemfolkelige relationer.

»Det er første gang jeg er i Mongoliet, som er et af de få lande i verden, der har bevaret naturen i sin oprindelige form. Der er ikke gjort større skader på naturen, så den har bevaret sin uberørte tilstand indtil vore dage. Hvis jeg var ankommet til Mongoliet for 2000 år siden, ville min rejserute kun have været lidt anderledes. Det er virkelig lidt af et mirakel.

Christophes bog udkom på det franske forlag Constellations, 30. jan. 2024. Bogen er på 284 sider.

En anden fascinerende oplevelse var, at da jeg var på vej gennem Centralasien og Mongoliet blev jeg mødt af den lokale befolkning med gæstfrihed og imødekommenhed overalt. De lokale indbyggere kom altid hen til mig og hjalp mig med mad, vand og endda kontanter, uden at jeg havde bedt om det. Det rørte mig virkelig og gjorde formålet med min rejse meningsfuldt. Mongolerne gjorde et uudsletteligt indtryk på mig.«

Til afslutning sagde han, at han stort set havde færdiggjort manuskriptet til bogen om sin anden rejse og om ankomsten til Mongoliet. Forlaget, som udgav den første bog, vil snart sende den i trykken. Han vender tilbage til Frankrig, når bogen udkommer. Han understreger, at Mongoliet vil blive positivt omtalt. Bogen bliver oversat til mongolsk af T. Altantsetseg. ■

Artiklen er oversat fra *Christophe Everaer, Traveller to Mongolia after 770 Years along the Path Laid by Guillaume de Rubrouck*, bragt i den engelsksprogede ugeavis *The Mongol Messenger* 15. marts 2024. Oversættelse ved Jan Koed.

Noter

Portrættet side 14 viser Möngke Khan (1209-1259), ældste søn af Chinggis Khans yngste søn Toloi. Han blev udpeget af den mongolske Storforsamling til at overtage tronen i 1251. Han formåede at holde sammen på den største statsdannelse i verden nogensinde. Gengivet fra mongolsk kalender, udgivet 1999.

Kortet på opslaget side 16-17 er tilgængeligt på den private hjemmeside tilhørende Mykola Zharkikh (Kyiv), se linket nedenfor. Det er udarbejdet af D. V. Vortman i 2012.

Titelbladet side 18 er gengivet fra den franske oversættelse af Vilhelm af Rubruks rejseberetning, 1877.

Tegningen side 19 illustrerer det navnkundige sølvtræ ved indgangen til khanens palads, der flød med gæret hoppemælk, vin, øl og honning. Springvandet, der var skabt af den franske sølvsmed Wilhelm Buchier, er detaljeret beskrevet af Vilhelm af Rubruk, se link nedenfor.

Navnet på den franske konges udsending er tilpasset de enkelte nationers sprog: *da.* Vilhelm af Rubruk, *en.* William of Rubruck, *ty.* Wilhelm von Rubruk, *fr.* Guillaume de Rubrouck.

Links

https://en.wikipedia.org/wiki/William_of_Rubruck
https://en.wikipedia.org/wiki/Möngke_Khan
www.m-zharkikh.name/en/History/Articles/Rubruk/Geography/Discoveries.html
<http://depts.washington.edu/silkroad/texts/rubruck.html>
<https://guillaumederubrouck.fr/index.php/musee-guillaume-de-rubrouck/>
<https://da.wikipedia.org/wiki/Mongoliet>

MONGOLIET GÅR TIL VALG 28. JUNI

Den 28. juni i år er der valg til det mongolske parlament (*Ulsyn Ikh Khural*)

Mongoliet er valgperioden 4 år for parlamentet – der har aldrig været udskrevet valg »i utide«, som det jo er muligt her i Danmark, hvor statsministeren suverænt kan bestemme, hvornår der udskrives valg inden for maks. 4 år.

Dette valg er uden tvivl det vigtigste siden 1992. Indtil nu har der været 76 pladser i parlamentet, og der har været valgt ved flertalsvalg i enkeltkredse. Dette har favoriseret de store partier, og Mongoliet har da også i realiteten haft et toparti-system det meste af tiden siden 1992.

Enten har det været *Mongolian Peoples Party (MPP)* – tidligere *Mongolian Peoples Revolutionary Party (MPRP)*, som udspringer af det oprindelige kommunistiske parti – eller det har været *Democratic Party (DP)*, der (oprindeligt som en koalition mellem det mongolske socialdemokrati og det konservative parti) først kom til magten i 1996, som har siddet ved magten.

De sidste to valgperioder har det været MPP, som har haft det altdominerende flertal i parlamentet. Dette har været bestyret af, at DP har ligget i intern strid og således

ikke har udgjort et troværdigt alternativ.

Nyt valgsystem

Grunden til at dette valg er så afgørende for fremtidens politiske udvikling i Mongoliet er, at der er indført et helt nyt valgsystem. Her er de vigtigste dele af det nye system:

- Antallet af pladser i parlamentet forøges fra 76 til 126.
- Der indføres en kombination af flertalsvalg i kredse og proportionalvalg.
 - 78 pladser besættes ved flertalsvalg i kredsene
 - 48 pladser besættes ved proportionalvalg

De 48 pladser fordeles altså efter, hvor mange stemmer de enkelte partier (eller koalitioner af partier) får på landsplan.

Man kan registrere sig til valget som

- Partier
- Koalitioner af 2 partier
- Koalitioner af 3 partier eller mere.

For disse gælder der forskellige spærregrænser:

- For partier: 4%
- For koalitioner af 2 partier: 5%
- For koalitioner af 3 eller flere partier: 7%

For at være opstillingsberettiget skal et parti eller en koalition være repræsenteret med kandidater i 50% af valgdistrikterne. 23 partier og 2 koalitioner er nu godkendt til valget.

Dette er den afgørende ændring af valgsystemet. En anden vigtig ændring er, at landet nu er opdelt i kun 13 valgdistrikter mod tidligere 29.

Der gælder endvidere, at den officielle valgkamp er begrænset til perioden 10. -26. juni.

Hvad kan ændringerne så komme til at betyde?

Det nok vigtigste er, at proportionalvalget gør det lettere for mindre partier at blive repræsenteret.

Man håber også, at ændringerne vil medføre, at flere kvinder bliver valgt, og at civilsamfundet bedre kan blive repræsenteret. Man håber også, at det proportionale valgsystem vil gøre det sværere for forretningsfolk at »købe« sig til pladser, og dermed at økonomiske særinteressers indflydelse i parlamentet reduceres.

Opdelingen i valgdistrikter

Distrikt 1:	Arkhangai, Bayankhongor og Uvurkhangai
Distrikt 2:	Govi-Altai, Zavkhan, Uvs og Hovd
Distrikt 3:	Bayan-Olgii
Distrikt 4:	Bulgan, Orkhon og Khuvsgul
Distrikt 5:	Darkhan-Uul, Selenge og Central
Distrikt 6:	Dornod, Sukhbaatar og Khentii
Distrikt 7:	Govsumber, Dornogovi, Dundgovi og Umnogovi
Distrikt 8-13:	Ulaanbaatar City

Omvendt gør reduktionen af valgdistrikter (og dermed væsentligt større distrikter) det vanskeligt for mindre og nye partier at nå ud til vælgerne. Der skal nås længere ud og til flere – og det koster ressourcer. Og når man så dertil lægger den meget korte valgkamp, frygter mange, at det vil favorisere de etablerede kandidater og partier, som i forvejen er kendte.

Lidt politisk analyse

Som sagt er MPP det absolut dominerende parti i det siddende parlament (62 ud af 76 pladser). Denne magtposition er udfordret ved det kommende valg. Dels fordi proportionalvalget skaber mulighed for nye politiske konstellationer i parlamentet – og dermed kan tvinge MPP til at indgå i et bredere samarbejde for at bevare magten.

Som det er nu, er MPP udfordret af adskillige korruptionssager, som dets parlamentsmedlemmer har været involveret i. Samtidig er der i befolkningen en udbredt mistillid til det etablerede politiske system, både på grund af korruptionssagerne (som DP også har haft sin del af), men også fordi der ikke er leveret løsninger på den voksende økonomiske og sociale ulighed, de voksende forskelle mellem land og by, den ensidige økonomiske afhængighed af minesektoren, tiltrængte

reformer i forhold til uddannelse, sundhed og miljø. I Ulaanbaatar gælder frustrationerne desuden den voldsomme luftforurening og den håbløse trafiksituation.

Udenrigspolitisk er man utryg ved håndteringen af den store afhængighed af Rusland og ikke mindst Kina. Situationen burde være gunstig for reformer, da Mongoliets økonomi synes i betydelig vækst og har gode udsigter til at fortsætte dette i de kommende år.

Alt dette skulle give gode betingelser for, at reformkræfter og nye politiske partier kan blive valgt ind. Så meget desto mere som at den hidtil næsten eneste opposition til MPP – *Democratic Party* – ligger mere eller mindre i ruiner efter en periode med intern splid.

Mange har store forventninger til et relativt nyt parti – *The People Party (HUN)* – som fik 1 mandat ved sidste valg, men nu har opbygget en landsdækkende organisation. Partiet har markeret sig med flere velgennemarbejdede reformforslag.

En udfordring for alle partierne vil være at få de unge vælgere i tale. De unge er særligt skeptiske over for det politiske system og har markant faldende valgprocenter de sidste valg. Og det er alvorligt, fordi den mongolske befolkning jo har en ganske ung gennemsnitsalder.

Men som nævnt ovenfor, så er det ganske mange partier, der stiller op, og det forøger risikoen for stemmespild ved besættelsen af 78 pladser. Dertil kommer, at de relativt høje spærregrenser jo også øger risikoen for stemmespild, når der er så mange partier, der stiller op.

Selvom det således er helt åbent, hvordan valget vil falde ud, er der ingen tvivl om, at det kommer til at ændre det politiske landskab og dynamikken i Mongoliet fremover. Det spændende bliver, om der kommer nok nye kræfter ind til at kunne ændre den hidtidige politiske kultur i landet.

Præsidenten og parlamentet

En anden væsentlig ændring i Mongoliets politiske system er, at der er nye regler for præsidenten. Præsidenten har tidligere været valgt for 4 år og har kunnet stille op 2 gange. Nu er valgperioden forøget til 6 år uden mulighed for genvalg.

Den nuværende præsident – *Ukhnaagiin Khürelsükh* – er også fra MPP og han kommer således til at sidde indtil 2027. Ud over de nævnte ændringer i forfatning og valglov forventer man i fremtiden, at parlamentet får styrket sin position i forhold til præsidentembedet. Men præsidenten har – og vil givevis også i den nærmeste fremtid have – en ganske betydelig politisk magt og kan således få væsentlig indflydelse på, hvordan konsekvenserne af valgresultatet til juni kommer til at udfolde sig.

Hvis du er mongolsk statsborger kan du også stemme!

Hvis du er mongolsk statsborger og bor her i Danmark, kan du også stemme. Det kan du gøre fra 20.-23. juni. Gå til dette link for at se hvordan: <https://stockholm.embassy.mn/post/3237> ■

Jørgen Ringgaard

Aktuelt

The Mongol Messenger rapporterer:

Audiovisuel udstilling 17.11.23
14. november præsenterede *Chinggis Khaan National Museum* for første gang animationsfilmen »Chinggis Khan: Kejser af Det store mongolske Imperium«. Filmen, der er skabt af *Jargal Production LLC*, blev vist i det virtuelle udstillingsrum, der er indrettet på 8. etage.

Den store Khan gengives realistisk ved hjælp af animerede filmsekvenser. Den 15 minutter lange film fortæller historien om Temüjin-Chinggis Khans liv og bedrifter, fra hans fødsel i 1162 til grundlæggelsen af Det store mongolske Imperium i 1206.

I et samarbejde med *Global Smart Solution LLC* er Chinggis Khan-museet det første museum i Mongoliet, der præsenterer et virtuelt udstillingsrum af international standard. Det er fuldt udstyret med den nyeste teknologi, herunder projektorer og linser fra japanske *Panasonic*, et *Dolby Atmos 7.1* lyd-

system fra tyske *Neumann* og en *Watchout* server fra *Dataton*.

Det virtuelle rum viser billeder i en høj opløsning svarende til 10 gange standardvideo, hvilket giver publikum en oplevelse af realisme.

Museum på NG's liste

30. januar 2024 offentliggjorde *National Geographic's* globale hold af redaktører, forfattere, fotografer og opdagelsesrejsende de 20 vigtigste kulturelle destinationer, det er værd at besøge i 2024.

I år opnåede *Chinggis Khaan National Museum* at komme på *National Geographic's* prestigefyldte liste *Best of the World*. Det er første gang, en mongolsk institution optræder på listen. De internationale eksperter anerkendelse styrker museets position som en af Asiens vigtigste kulturelle destinationer.

Engang var »Mongolernes hemmelige historie« kun tilgængelig på skrift. Nu vises den på museet. De besøgende kan her fordybe sig i historien om de mongolske konger og adelsmænd med tråde tilbage til Hunnerimperiet, mongolernes første nomadiske statsdannelse.

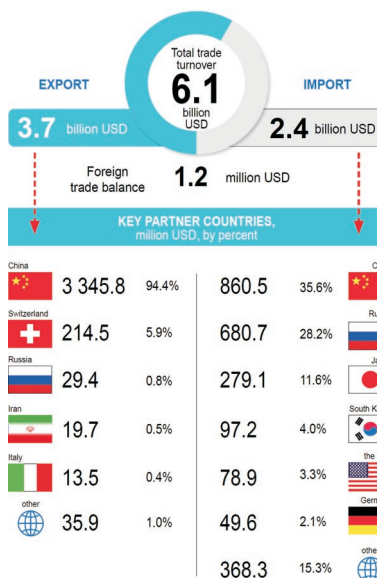
Chinggis Khan-museet drager de besøgende ind i magten bag Det store mongolske Imperium og viser, hvordan disse krigere på hesteryg erobrede kæmpestore landområder.

Ud over deres krigerfærdigheder fokuserer museet også på mongolernes opfindsomhed og kreativitet ved at vise kunstgenstande, der demonstrerer deres kunnen inden for smedehåndværket. Det er værd at bemærke, at Chinggis Khan-museet er det tiende-største i Asien, og at dets etablering repræsenterer den største kulturelle satsning i Mongoliet i dette århundrede.

M. Sambuunyamt
MONTSAME
25-03-24

FOREIGN TRADE, in the first quarter of 2024

Kasakhstans bedste rap-artist *Jah Khalib*, kendt blandt mongoler for sangene 'Medina', 'The Angel Constellation' og 'Leila', giver koncert i Mongoliet 17. aug. 2024.

Koncerten er arrangeret af 'DD Entertainment' og vil finde sted i 'Shoppy Park'. Som en del af eventet vil 10.000 m² af området blive omdannet til en græsplæne.

Koncertstedet åbner dørene kl. 10 med special events hele dagen. Standardbilletprisen er 109.900 tg. - VIP-prisen 2 mio. tg. [220 kr. - 4.000 kr.].

Mongolsk deltagelse i dansk maratonløb

Det sidste maratonløb til at kunne kvalificere sig til Sommer-OL 2024 i Paris blev *Copenhagen Marathon 2024* i Danmark 6. maj 2014.

Den mongolske prisbelønnede atlet, B. Ser-Od, afsluttede løbet på en 14. plads i tiden 2 timer 19 min. og 25 sek. og sikrede sig dermed retten til at deltage i Sommer-OL 2024 i Paris. Den 43-årige maratonløber B. Ser-Od bliver det 14. medlem af det mongolske hold, der

skal deltage i olympiaden, og den ene af tre deltagere i kategorien maraton.

Det er tredje gang B. Ser-Od og B. Munkhaya deltagere i en olympiade, mens G. Khishigsaihan deltagere for første gang i en konkurrence med de bedste atleter i verden. I Sommer-OL 2024 har 88 kvindelige atleter fra 42 lande og 70 mandlige atleter fra 41 lande opnået retten til deltage.

I det københavnske maraton kom den internationale sportsmester, G. Khishigsaihan, ind på en 4. plads i kategorien kvinder 30-34 år i tiden 2 timer 28 min. og 48 sek. Hun havde tidligere sikret sig en plads i olympiaden i Tokyo Marathon i marts 2024 i tiden 2 timer 26 min. 32 sek.

B. Unubold
MONTSAME
06.05.24

Ørkenens overlever

Gobibjørnen – med det mongolske navn mazaalai – er den sjældneste underart af den brune bjørn. Den har sit levested i et strengt beskyttet område i Gobiørkenen ved Segs Tsagaan Bogd i Altaibjergene. Højden over havet i dette område er 1.300-2.300 meter.

Gobibjørnen står på den mongolske og andre landes rødlistes over kritisk truede dyr. Kun få mennesker har set gobibjørnen, da den uophørligt vandrer omkring undtagen under parringen.

Den russiske videnskabsmand Yunatov og geologen E. M. Murzayev opdagede 4. august 1943 officielt gobibjørnen. Man skønnede dengang, at bestanden var på omkring 50 dyr.

Gobi er et umådeligt goldt og stille område: ekstreme vinde og temperaturer mellem 46° C om sommeren og -36° C om vinteren. Gobibjørnen er fuldstændigt tilpasset ørkenens hårde klima.

Hunbjørnene føder én gang hvert andet år. De går i hi i vinterreder

placeret i sydvendte bjerghuler fra november til februar eller marts. Ungerne fødes i vinterreden og bliver sammen med deres mor i ca. 2½ år. Gobibjørnen har en levetid på omkring 20 år. Deres føde består fortrinsvis af rødder af vild rabarber, bær, nitrariabus, ledris m.fl. samt om sommeren gnavere og ådsler.

Frivillige og lokale hyrder har i fællesskab placeret over 20 fodersteder som supplement, som de fylder op 2-3 gange om året for at give næring til denne helt unikke art.

The Mongol Messenger
05(1640):6 – 03-02-23

American Corner i Erdenet indviet

Mongoliets seneste *American Corner* åbnede officielt sine døre i byen Erdenet 25. april 2024 med et bredt udvalg af tilbud til befolkningen i Orkhon Aimag. Til stede ved åbning var ambassadesekretær ved den amerikanske ambassade, Matthew Ference, tiltrædende borgmester i Orkhon Aimag, M. Tumenjargal, parlamentsmedlem D. Batlut og andre officielle gæster.

Matthew Ference nærede tillid til den betydning centret vil få. Han sagde: »Der er ingen tvivl om, at

American Corner i Erdenet vil virke befordrende for forholdet mellem befolkningerne i de to lande og medvirke til, at borgerne i Erdenet kommer nærmere Amerika.« Han forestillede sig centret som et sted for »glæde, lys og det foretrukne sted for borgerne i Erdenet til at få læring, mere viden og udveksling af ideer.«

Den tiltrædende borgmester, M. Tumenjargal, sagde: »Som et resultat af den mangfoldighed af aktiviteter, som bliver organiseret af

American Corner i Erdenet, er jeg fuld af tillid til, at det vil give børnene og de unge nye muligheder.« Han nævnte også, at alle forhold omkring løn og arbejdsvilkår for de ansatte ved centret vil blive håndteret via kommunens budget.

Parlamentsmedlem D. Batlut understregede centrets betydning ved at slå bro over fysiske afstande: »Mongoliet og USA er geografisk langt fra hinanden, men jeg er glad for, at centret tilbyder borgerne i Erdenet muligheden for at rykke nærmere. Ved at bruge *American Corner* vil vores medborgere kunne drage læring af amerikansk kultur og kunne være i samklang med verdenen ved at tage på studieophold i Amerika.«

American Corner Erdenet er et topmoderne mødested, der stiller lokalbefolkningen en lang række programmer og fritidstilbud til rådighed. Det er indrettet på 3. sal i det nye folkebibliotek, »Bogpaladset«, i Bayan-Öndör Sum i Orkhon Aimag.

The Mongol Messenger
18(1705):6 – 03-05.24

Fire nye lokomotiver fra USA

Som en del af jernbaneprojektet Tavantolgoi-Gashuunsukhait ankom den anden leverance af fire nye lokomotiver til Zamiin-Uud grænseovergangen 28. april 2024.

Lokomotiverne, der blev afsendt fra fabrikken i USA, blev fragtet over Atlanterhavet til den kinesiske havneby Tianjin og derefter kørt til Mongoliet, i alt en afstand på 14.220 km. De to foregående lokomotiver, som var en del af første le-

verance, er nu sat i drift. I alt skal der leveres 16 diesellokomotiver (type SD70ACe/LW-4101) fra den amerikanske fabrik *Progress Rail*.

Diesellokomotiverne er fremstillet ved brug af innovative teknologiske løsninger og er blevet anvendt i mere end 70 lande igennem 90 år. De egner sig til at operere med stor pålidelighed i de fremherskende natur- og vejrforhold i Gobi. Dieselmotoren leverer en effekt på 4.500

hk eller 3.355 kW. Disse tredje-generationslokomotiver overholder den internationale TIER2 miljøstandard.

J. Khankhuu
MONTSAME
01-05-24

Statsministerbesøg hos sneramte hyrder

I henhold til en regeringsbeslutning er der under forskellige ministre oprettet nødhjælpsgrupper, der skal yde assistance til provinser, der er ramt af dzud. Statsminister Oyun-Erdene Luvsannamsrai besøgte Khangai Sum i Arkhangai Aimag 22. februar 2024 for at danne sig indtryk af de risici, der truer hyrderne i den kommende sommerperiode og for at gøre sig bekendt med de udfordringer, de lever med i øjeblikket.

Under sit besøg mødtes statsministeren med hyrder i Arkhangai,

hvor han gav udtryk for sin solidaritet med dem og forsikrede dem om regeringens støtte. Han udvekslede synspunkter med hyrderne om mulige løsninger på deres problemer, herunder de seneste konstante snefald, der fører til vejlukninger, hindrer indsamling af foder og adgang til medicin.

Hyrderne foreslog, at hyrdefamilierne dyrker grønt foder til eget behov, at man gør det lettere for studerende og unge kandidater inden for de veterinære uddannelser at blive udsendt til lokalsamfundene, at

man undersøger muligheden for at producere mejeriprodukter af yakmælk og oprette fabrikker til forarbejdning af uld fra yak, som regionen er kendt for.

Statsminister Luvsannamsrai sagde, at han var klar over hyrdernes aktuelle nødsituation og vigtigheden af at sikre kvalificeret hjælp og have fokus på velfærd efter dzud-perioden. Som supplement til den øjeblikkelige nødhjælpsindsats samarbejder regeringen med internationale organisationer, ngo'er, den private sektor og lokale myndigheder for at finansiere en vedvarende nødhjælp, indtil sneen smelter.

Statsministeren gav udtryk for, at de igangværende miljø- og klimaforandringer lægger pres på tilværelsen som hyrde. Udfordringerne kræver en langsigtet strategi. Han understregede behovet for en koordineret indsats mellem regeringen og hyrdefamilierne i forlængelse af de regionale udviklingsinitiativer for at sikre fremtidens bæredygtige løsninger.

B. Dulamdorj
MONTSAME
22-02-24

Illegalt eksporterede fossiler leveret tilbage

16 dinosaurfossiler vendte tilbage til Mongoliet 16. februar 2024. De repræsenterede 6 forskellige arter og anses for at være vigtig mongolsk kulturarv. Af særlig betydning er et fossil af dinosauren *alioramus*, et medlem af *tyrannosauridae*-familien, der kun er fun-

det på mongolsk område. Overleveringen af fossilerne til de relevante organisationer fandt sted i henhold til retningslinjerne beskrevet i loven til beskyttelse af kulturarv.

Under den mongolske statsminister Oyun-Erdene Luvsannamsrais besøg i USA blev der i Washington

D. C. afholdt en ceremoni i anledning af tilbageleveringen af fossilerne, hvor Mongoliets udenrigsminister, Battsetseg Batmunkh, deltog som repræsentant for regeringen.

The Mongol Messenger
08(1695):7 – 23.02.24

DMS nyt

Ordinær generalforsamling 2. marts 2024

Referat

Generalforsamlingen blev afholdt i *Spejdercenter CPH*, Wagnersvej 33 2450 København SV, kl. 16-17.

Der deltog 21 medlemmer inklusive bestyrelsen. Efterfølgende generalforsamlingen blev der afholdt mongolsk nytårsfest, Tsagaan Sar, med deltagelse af 46 voksne og 15 børn.

Inden der blev åbnet for generalforsamlingen sagde formand Bulgan Njama nogle mindeord om vores bestyrelsesmedlem og generalkonsul for Mongoliet til Danmark, Michael Haslund-Christensen, som døde 22. december 2023. Hun sagde bl.a.:

»Vi kommer til at savne Michael i DMS. Han var altid hjælpsom med projekter og i mange andre sammenhænge. Han havde altid mange ideer, og alle de projekter, der blev sat i gang, blev altid realiseret takket være hans store indsats. Han efterlader et stort tomrum i bestyrelsen, vi savner ham meget. Til ære for Michael og som udtryk for vores medfølelse med hans familie vil jeg opfordre forsamlingen til rejse sig op og holde et minuts stilhed.«

Der blev holdt et minuts stilhed, inden der blev åbnet for generalforsamlingen.

Dagsorden

1. Valg af dirigent

Jørgen Ringgaard blev foreslået som dirigent og valgt. Han takkede for valget og konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt ind-

Bulgan Njama aflagde formandens og bestyrelsens beretning, mens Jørgen Ringgaard styrede generalforsamlingen. Kassereren stod bag kameraet. Foto: Jan Koed

kaldt. Han spurgte forsamlingen, om der var andre forslag til den udsendte dagsorden, hvilket der ikke var.

2. Formanden og bestyrelsens beretning om selskabets aktiviteter i 2023

Formand Bulgan Njama aflagde formandens og bestyrelsens beretning, som er gengivet i Ger 118. Hun nævnte bl.a. årets 5 bestyrelsesmøder. Bestyrelsen konstituerede sig 4. marts med Bulgan Njama som formand, Michael Haslund-Christensen som næstformand, Jan Koed som kasserer, Bettina Gram som sekretær, Joshua Thomsen som webmaster og SoMe-ansvarlig, samt Anita Garbers, Chalotte Vad, Tsendkhuu Yadamdorj (Tseegi) som menige medlemmer. Lars Højer og Chuka Ringgaard var bestyrelsens suppleanter.

Året 2023 var begivenhedsrigt med mange medlemsarrangementer, som formanden gennemgik, og som også er beskrevet i den trykte beretning i sidste nummer af Ger. Hun nævnte desuden selskabets FB- og Instagramsider og rettede en særlig stor tak til Jan Koed for hans store

bidrag og engagement som redaktør af Ger, der udgives 3 gange årligt.

Efter beretningen var der bl.a. følgende kommentarer og informationer fra forsamlingen:

Der var stor ros til medlemsarrangementet 24. oktober med den mongolske forsker i nanovidenskab, Battulga. Mødet blev efter en feberredning afholdt på et nærliggende værtshus til Café Globen, der pga. sygdom måtte melde fra i sidste øjeblik og derfor ikke kunne lægge lokaler til mødet.

Bulgan Njama tilføjede, at bestyrelsen arbejder på at øge medlemstallet og gerne vil tiltrække især flere yngre medlemmer, hvorfor hun opfordrer medlemmerne til at komme med ideer og bistå med hvervning og frivillig hjælp til arrangementer. Hun fortalte også, at DMS vil arrangere en turistrejse til Mongoliet i sommeren 2024. Et program annonceres på FB. Hun opfordrede forsamlingens deltagere til at sprede budskabet.

Jørgen Ringgaard foreslog, at selskabet kontakter nogle af de rejseselskaber, som tilbyder rejser til Mongoliet. Der udbydes et stigende antal rejser til landet, og hvis DMS

21 medlemmer deltog i generalforsamlingen (1 var fraværende på billedet).
Foto: Jan Koed

kan udbrede kendskabet til de mange rejsende, kunne dette være en god mulighed for at hverve nye medlemmer, sagde han.

Der var forslag om at udbrede kendskabet på skoler og læreruddannelser om Mongoliet og om at opfordre unge til at rejse ud og fx undervise eller arbejde frivilligt.

Forsamlingen tog derefter beretningen til efterretning.

3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2023

Kasserer Jan Koed fremlagde det reviderede regnskab, som er trykt i Ger 118, s. 26. Indtægterne er faldet i forhold til 2022 fra kr. 40.200 til kr. 36.550. Medlemstallet er steget, men til gengæld er bidraget på 5.000 kr. til selskabets arbejde fra ngo-projektet, som sluttede ved udgangen af 2022, bortfaldet. Kampagnen for at skaffe flere midler til selskabet gav ingen penge i 2023, men der var donationer på kr. 3.200 kr. til at dække udgifter fra

besøget af de mongolske gæster i 2023, se Ger 116.

Udgifterne til møder er faldet drastisk, da DMS kan afholde gratis møder i Café Globen. De samlede udgifter var på kr. 40.649,64, hvilket betød et underskud på kr. 4.099,64. Til gengæld har selskabet knap kr. 66.000 på kontoen i Danske Bank, hvorfor det er godt polstret.

Medlemstallet var d.d. på 191 medlemmer. Håbet er, at selskabet i 2024 kan runde de 200 medlemmer, nævnte Jan Koed.

Kontingentet er hævet med 50 kr. i 2024, hvilket giver en samlet merindtægt på ca. kr. 7.000. Der var renteindtægter fra Dæhnfeldtlegatet. Wendys skoleprojekt indbragte i 2023 kr. 2.500 fra afholdt foredrag, hvorfor der står kr. 7.500 på den konto, som er øremærket Wendys skoleprojekt. Der står kr. 11.400 på Henrik Madsens mindefond. Regnskabet balancerede med kr. 85.863,43.

Kassereren nævnte, at hvis der evt. skal spares, kan man overveje at udgive bladet elektronisk, alternativt at gå ned i antallet af numre fra 3 til 2. Dirigenten opfordrede til, at man ikke tænker i nedskæringer på nuværende tidspunkter pga. det øgede medlemstal og dermed højere kontingentindtægter.

Povl Anker Andersen, som havde revideret regnskabet, havde ingen bemærkninger, da regnskabet var i sin bedste stand takket være Jans gode arbejde, som han roste.

Povl Anker Andersen nævnte desuden, at der muligvis kan komme midler igen fra et nyt ngo-projekt, men han sagde også, at det at drive projekter via CISU kræver mere og mere professionelt arbejde. Som forening kan man ikke regne med større andele til administration fra kommende projekter, da flere af disse midler skal ligge i selve projektet. Han tilføjede, at selskabet med sin nuværende kassebeholdning har »cirka 24 år tilbage«, inden

Til Dansk Mongolsk Selskab

Det er med stor glæde, at jeg ser, hvor levedygtig Dansk Mongolsk Selskab er. I rigtig mange år har Dansk Mongolsk Selskab holdt sig stabilt. Selvfølgelig er der medlemmer, som er faldet fra, enten på grund af alder eller andre interesser. Men samtidig er der kommet nye medlemmer til. Det viser, at Dansk Mongolsk Selskab er en levende organisme, der vil overleve i mange år frem i tiden.

Der er tre ting, som er den livgivende kraft.

Først og fremmest er det medlemmerne, som bakker op om Dansk Mongolsk Selskab. Uden jer medlemmer vil der ikke være noget Dansk Mongolsk Selskab. Det er med stor glæde jeg oplever denne trofasthed blandt medlemmerne. Tak til jer alle sammen for jeres støtte.

Dernæst er det bestyrelsen. Gennem årsberetning og mødeaktivitet kan jeg se, at det er en hårdt arbejdende og engageret bestyrelse, der leder Dansk Mongolsk Selskab. Det er et imponerende arbejde bestyrelsen udfører. Det varmer langt ind i sjælen.

Det sidste element er Dansk Mongolsk Selskabs tidsskrift GER. Nummer 118 er lige udsendt. Det er fantastisk, at Dansk Mongolsk Selskab har præsteret så meget. Og ikke nok med det. Hvert nummer er en perle med oplysninger om Mongoliet og Danmark, om mongoler og danskere, om historie og nutid både her og der. Den samlede mængde af GER er en vældig guldgrube for både Danmark og Mongoliet. At der fortsat er så flot et tidsskrift skyldes især Jan Koed. Jeg bliver nødt til at sende en masse ros til Jan. Det er et pragtfuldt arbejde du gør. Og det er en fornøjelse hver gang at åbne et nyt nummer af GER. I mine øjne er GER en stor faktor til at holde sammen på interessen for Dansk Mongolsk Selskab.

I stort tillykke og tak til alle tre elementer. Og bliv ved. Dansk Mongolsk Selskab efterlader et imponerende materiale til fremtidens mennesker. Det kan vi alle være stolte af. Jeg ønsker jer en rigtig god forårsfest.

Rolf Gilberg
æresmedlem 3

midlerne vil være tømt. Han sagde afslutningsvis: »Vi er i en ny situation og bør overveje, hvad vi på sigt kan gøre for at balancere regnskabet.«

Regnskabet blev herefter godkendt.

4. Fastsættelse af kontingent for 2025

Bestyrelsen foreslog at fortsætte med det nuværende kontingent på kr. 250 for et enkeltmedlemskab og kr. 350 for et husstandsmedlemskab, hvilket der var opbakning til.

5. Valg af bestyrelsesmedlemmer

Halvdelen af bestyrelsen er på valg hvert andet år. Der var i 2023 8 bestyrelsesmedlemmer; maksimum

antal bestyrelsesmedlemmer må ifølge vedtægterne være 9. Som følge af Michael Haslund-Christensens død var der mulighed for at vælge et nyt 8. bestyrelsesmedlem.

Bulgan Njama nævnte, at hvis der blandt forsamlingen var interesserede bestyrelseskandidater, var de velkomne til at stille op. Bestyrelsen havde et forslag til et nyt bestyrelsesmedlem, Enkhzaya Battumur (Zaya), som gerne ville opstille. Der var ingen andre kandidater, og Zaya blev valgt.

På valg var bestyrelsesmedlemmerne Anita Garbers, Jan Koed, Joshua Thomsen og Chalotte Vad, som alle ønskede genvalg og blev valgt.

6. Valg af suppleanter

Lars Højer og Chuka Ringgaard var på valg som suppleanter og ønskede genvalg. De blev begge valgt.

7. Valg af revisor

På valg var Povl Anker Andersen. Han blev genvalgt.

8. Indkomne forslag

Ingen.

9. Eventuelt

Jørgen Ringgaard oplæste et indlæg til generalforsamlingen fra Rolf Gilberg, selskabets formand i mere end 25 år og æresmedlem, som ikke havde mulighed for at deltage i dagens generalforsamling. Indlægget er gengivet i rammen på denne side.

Derefter var der en række kommentarer og informationer fra forsamlingen.

Christina Asklund nævnte, at hun skal ride med i verdens længste og hårdeste hesteløb *The Mongol Derby* 4.-17. august 2024. Løbet er afholdt siden 2008 og støtter familier på steppen. Det sendes live på FB og Instagram, hvorfor der er mulighed for DMS fx at sende kommentarer og opmuntring undervejs. Læs mere om løbet på:

Et til lejligheden samlet ensemble underholdt selskabet med sang og spil. Fra venstre: Tatiana, Bellis, Ole og Jacob. Ovenfor et udpluk af nytårsfestens deltagere stillet op til »familiefoto«. Bag kameraet til venstre: Jan Koed, ovenfor: Bettina Gram.

equestrianists.com/mongol-derby/ eller www.2024mongolderby.com. Christina tilbød at holde foredrag om løbet på et medlemsmøde.

Wendy Thomsen fortalte, at hun har opfordret Shurenchimeg Damdin fra hendes skoleprojekt i Mongoliet til at skrive en artikel om bl.a. hendes besøg i Danmark i 2019. Den unge kvinde har skrevet et essay om livet i Erdenebulgan i Ger 118, s. 6-9. Wendy håber selv at kunne besøge projektet i løbet af 2025.

Joshua Thomsen opfordrede forsamlingen til at deltage som frivillige eller tale med interesserede, om de vil give en hånd med til arrangementet på den internationale børnedag 1. juni, som DMS planlægger.

Christina Asklund tilføjede, at hun gerne deltager i arrangementet med sin hest, hvis det kunne have interesse.

Lene Grønfeldt nævnte, at *Lone-ly Planet* har udråbt Mongoliet som det bedste rejseland i 2024. Hun opfordrede DMS at slå på det, når selskabet arrangerer sin turistrejse.

Derefter afsluttede dirigent Jørgen Ringgaard generalforsamlingen.

Referat: **Bettina Gram**

Tsagaan Sar

Efterfølgende blev den traditionsrige mongolske nytårsfest Tsagaan Sar fejret fra kl. 18-23 med dejlig mad, god underholdning med musik og sang, det festlige modeshow af gæster iført deel og præmier samt en quiz om Mongoliet udarbejdet af Joshua.

Endnu en festlig nytårsfest, som bestyrelsens festudvalg (Bulgan, Zaya, Joshua og Anita) havde lagt mange kræfter bag, foruden stor hjælp fra Davaa, Monika og Erdenchimeg (Erka) samt Zaya, som havde lavet lækre buudz, kager, m.m. BG

Konstituering

På et efterfølgende bestyrelsesmøde 9. april 2024 konstituerede bestyrelsen sig således:

Formand: *Bulgan Njama*

Næstformand og sekretær:

Bettina Gram

Kasserer: *Jan Koed*

Bestyrelsesmedlemmer: *Enkhzaya Battumur, Anita Garbers, Joshua Thomsen, Chalotte Vad, Tsendkhuu Yadamdorj*

Suppleanter: *Lars Højer, Chuka Ringgaard*

Christina i sadlen på sin islandske hest Freyja, Sydnamager 16. maj 2024.

Foto: Jan Koed

The Mongol Derby

Vores nye medlem Christina Asklund har taget et af sit livs skelsættende beslutninger. Hun har meldt sig som deltager i hestevæddeløbet **The Mongol Derby** – *Det længste og hårdeste hestevæddeløb i verden*, som det omtales på løbets website. Løbet er på 1.000 km og afvikles i perioden 4.-17. august 2024.

Christina vil berette om sine oplevelser på dette ridt gennem nogle af Mongoliets smukkeste landskaber ved et medlemsmøde til efteråret. Indtil da kan man læse John Munros medrivende beretning, »Bedre sent end aldrig«, om sin deltagelse i løbet i 2009 i Ger 80, 81 og 82. Se DMS' hjemmeside under Ger - Bladfortegnelse. *red.*

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby